

דף קיב.

עין משפט א.

יו"ד סימן קסא פעיף ו

ז. לקח הרבית ומת המלוה, אין היורשים צריכים להחזיר ^א אלא א"כ היה דבר מסויים ^ב כמו פרה וטלית ועשה אביהם תשובה ^ג ולא הספיק להחזיר עד שמת.

עין משפט ב.ג.ד.

חור"מ סימן שסא פעיף ז

עיינ לעיל דף קיא: עין משפט א

עין משפט ה.ו.

חור"מ סימן שסא פעיף א.ג.

א. השואל מחבירו כלי או בהמה בסתם הרי המשאיל יכול לתובעו בכל עת שירצה ^ד. שאלו לזמן קצוב כיון שמשך ^ה וזכה בו, הבעלים אינם יכולים להחזירו מיד השואל עד סוף זמן השאלה, ואפי' מת השואל ^ו הרי היורשים משתמשים בדבר המושאל עד סוף הזמן.

א. מברייטא שם ס"ב ע"א. שלמדו מפסוק "אל תקח מאתו נשך" לדידיה אזהר רחמנא ולא לבניו. ט"ז ס"ק ד'.

ב. שאז חייבים להחזיר משום כבוד אביהם. ש"ך ס"ק י'. ורק בעשה תשובה יש כבוד אביהם.

ובדגול מרבבה מסתפק אם מת הלוח, אם המלוה חייב להחזיר ליורשי הלוח כיון שעיקר חזרת רבית הוא משום וחי אחיך עמך וכיון שמת לא יבא להחיותו בזה, והביא מהכלבו שכתב דחייב להשיב ללוח או ליורשיו, וכתב דאפשר דשם ברוצה לשוב בתשובה שלמה אבל הבי"ד אין כופין להשיב ליורשי הלוח. ודבר מסויים לאו דוקא אלא כל דבר שהוא בעין. ש"ך ס"ק י"א.

ג. שאז יש כיבוד לאביהם וכנ"ל.

ד. שלא אמרו בברייטא במכות ג' ע"ב שהמלוה את חבירו בסתם אינו רשאי לתובעו פחות מל' יום אלא בהלואה שניתנה להוצאה, אבל שאלה שהיא חוזרת בעין אין לה זמן בהשאילו בסתם. וכן פירש רש"י בשבת קמ"ח ע"א ד"ה הלויני, וכן הכריחו הרמב"ן והרשב"א שם וכן מוכח מתוספתא בב"מ פ"ח הלכה י"א וכן פסק הרמב"ם בפ"א משאלה ופקדון הלכה ה' וכן עיקר.

וכל זמן שלא תבעו המשאיל מותר לו להשתמש בו לעולם, וחייב באונסין. ביאורים.

ה. כר"א בב"מ צ"ט ע"א ותניא כוותיה.

ו. מימרא דרבא בכתובות ל"ד ע"ב, ובב"ק קי"ב ע"א.

ג. הניח להם אביהם פרה שאולה משתמשים בה כל ימי שאלתה^ז, ואין חייבים באונסיה אפי' נשתמשו בה.

אבל חייבים עליה כשומר שכר^ח אפי' לא נשתמשו בה. וי"א דאם אמר המשאיל ליתומים החזירו לי הפרה שהשאלתי לאביכם או קבלו עליכם חיוב אונסין שומעין לו^ט.

עין משפט ז.ז. חר"מ סימן שמא פעיף ד

ד. חשבו היתומים שהפרה של אביהם וטבחהו ואכלו אותה משלמים דמי בשר בזול, שהוא שני שלישים ממחיר בשר^י, והעור ישלמו אותו כולו.

ואם הניח להם אביהם נכסים משלמים דמיה מנכסיו^כ גם בלא ידעו שזה

ז. מימרא דרבא שם. וכתב בביאורים ס"ק ג' מה שמשתמשים בה היינו דוקא בבניו הסמוכין עליו עדיין, אבל בלא"ה יכול לומר להם אין אתם נאמנים לי בשבועה. ואין חייבין באונסיה שהרי לא קיבלו כלום על עצמם, אבל גניבה ואבידה חייבין, כיון שנהנים ממנו הו"ל כשומר שכר או כשוכר, ואפי' לא נשתמשו בה עדיין, כיון שהרשות בידם להשתמש בה באותו הזמן. סמ"ע ס"ק ח'.

וכתב הסמ"ע בס"ק ו' דלא דמי לסי' שכ"ט במקבל שמת שיכול הנותן לסלק לבנו אפי' בתוך הזמן אפי' אם הבן בקי באותו עסק או באותה מלאכה, דשאני שאלה שכל ימי השאלה היא קנויה לו שהרי כל הנאה שלו וחייב אפי' באונסין משום כך בניו יורשים אותו ממנו עד כלות הזמן.

ח. כ"כ הרא"ש בב"ק פ"י סי' א'. וכ"כ ה"ה כדין המפקיד מעות אצל שולחני ויכול להשתמש בהם, שהוא עליהם כשומר שכר. וכ"כ הרשב"א, ואע"פ ששם אם נשתמש במעות חייב באונסין, שאני כאן שהם היתומים לא היו שואלין, ועוד שהיא חוזרת בעיניה. וכתב בביאורים ס"ק ה' דוקא שידעו שהיא שאולה, אבל סבורין שהיא של אביהם פטורים אפי' מפשיעה, ובשל"ג כתב דחייבין בכה"ג בפשיעה, ע"ש.

ודוקא שואל הדין כן, אבל שוכר אפי' נגנב פטור אם עוד לא נשתמש בה. ש"ך ס"ק ג', ועיין בביאורים ס"ק ו'.

ט. הטור בשם הרא"ש בפסקיו שם. דאדעתא דהכי בא ליד אביהם. וכך פסק מהרש"ל. ש"ך ס"ק ד'.

י. שם מימרא דרבא כתובות ל"ד ע"ב, ומשלמים שני שלישים בבשר דיכולים לומר אם ידענו שאינה של אבינו לא היינו אוכלים בשר, אבל שני שלישים משלמין, שכן דרך בני אדם לקנות בשר בזול ולאכול אף אם בלא"ה לא היו אוכלים בשר. סמ"ע ס"ק י'. והעור יכולים להחזיקו לעצמם שקנאהו בשינוי הטביחה, ורק ישלמו דמי שויו. סמ"ע ס"ק י"א, והביאורים בס"ק ז' כתב דזה תמוה מאוד.

כ. טור בשם הרא"ש, ומשמע אפי' מטלטלין וכמ"ש בסי' רי"ח וסימן רמ"ח והיינו אחר שתיקנו חז"ל לגבות מיתומים חוב אביהן אף ממטלטלין שירשו כמו בסי' ק"ז, אין

של המשאיל.

עין משפט ט.

ח"מ סימן שנא פטירה א

א. יש גנב שפטור מתשלומין, והוא שבא חיוב התשלומין עם חיוב מיתה^ל, כגון הגונב כיס מעות בשבת ולא הגביהו ברשות הבעלים אלא היה גוררו^מ ומוציאו מרשות הבעלים לרשות הרבים והשליכו לנהר^נ פטור מתשלומין, שאיסור שבת ואיסור גניבה והיזק באים כאחד. אבל אם גנב כיס המעות בשבת והגביהו שם ברשות היחיד ואח"כ הוציאו לר"ה והשליכו לנהר חייב לשלם כיון שנתחייב באיסור גניבה קודם^ס שיתחייב באיסור סקילה, וכן כל כיוצא בזה.

חילוק בין אחריות נכסים למטלטלין. וכתב הש"ך בס"ק ה' דכן מבואר בה"ה בפ"א משאלה הלכה ה'.

ובביאורים ס"ק ח' כתב דבשומר חנם או שומר שכר פטורים אפי' אכלוהו והניח להם נכסים בלא ידעו שזה של המשאיל. ועיין עוד בחידושים ס"ק ח' בביאור מחלוקת הרמב"ם והרא"ש במתה ביד היתומים והניח להם נכסים אם פטורים או חייבים והסבר מחלוקתם. ל. טור ורמב"ם בפ"ג מגניבה הלכה ב' מברייא דכתובות ל"א ע"א.

והטור כתב עוד דוגמה שפטור אף מקרן משום קים ליה בדרכה מיניה, והוא כגון שהיתה בהמה שאולה או שכורה בידו, וטבח אותה בשבת לשם גניבה, שחיוב גניבה ואיסור שבת באים כאחד. סמ"ע ס"ק א'.

מ. והטור הוסיף היה מגררו ומוציאו מרשות בעלים לרשות הרבים וחיבר ידו למפתן הבית בתוך ג' סמוך לארץ והפיל הכיס לתוכה. והטעם דאם לא הוציאו מרשות בעלים לר"ה אין כאן איסור שבת וחיוב מיתה, ואם לא היה מחבר ידו למפתן הבית בתוך ג' סמוך לארץ לא היה חיוב ממון של גניבה דבמה קנאו, שהמושך מרשות בעלים לר"ה לא קנאו אם לא הגביהו דמשיכה אינה קונה בר"ה רק בסימטא, או בחצר של שניהם, או ברשותו כמ"ש המחבר בסי' קצ"ז. סמ"ע ס"ק ג'.

נ. ממסקנת הגמ' בסנהדרין ע"ב ע"א, והלכתא דשדינהו לנהרא. ואם רק אח"כ אבדו חייב שלא פטרו אותו אלא כשהיה הנהר סמוך לרשות בעלים ומיד כשהוציאו השליכו ולא עמד ברשותו כלל. וכך דעת הטור בשם רבינו ישעיה וה"ה בפ"ג מגניבה הלכה ב' בשם יש מפרשים והרמ"ה והרמב"ן בסנהדרין שם. וכ"כ בהג"ה אולם הש"ך בס"ק א' העיר דבטור ליתא כן אלא בבא במחתרת, משום דמיד כשיוצא מהמחתרת יותר לא חייב מיתה, אבל כאן שעדיין עומד בחיוב מיתה דשבת פטור גם כשאבדו.

והוסיף עוד הרמ"א די"א דאם הכיס אינו בעין בכל ענין פטור מלשלם. והוא מה"ה שם בפ"י שני בשם רש"י בסנהדרין שם ד"ה מסתברא והרמב"ם, ופירוש הראשון שהביא ה"ה שם כתב עליו שהוא דבר רחוק ושדעת רש"י ורמב"ם עיקר. וטעמם של רש"י והרמב"ם דמיד שהוציא הכיס חייב מיתה ולא פקע מיניה האיסור ואז חל עליו חיוב ממון כיון דקים ליה בדרכה מיניה. סמ"ע ס"ק ה'.

ס. דמשעה שהגביהו קנאו, דהגביהו קונה בכל מקום. סמ"ע ס"ק ב'.

עין משפט כ.ל.

ח"מ סימן קי סעיף ו

י. קרקע שהיתה בחזקת קטנים, ובא אחד וטען שהוא קנאה מאביהם ויש לו עדים שהחזיק בה ואכלה ג' שנים בחיי אביהם, אין מוציאים אותה מידם עד שיגדלו שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ^ע. אבל אם הוציא שטר שהיא לקוחה בידו הרי הוא מקיים השטר ^פ ומוציאים אותה מידם אחרי שמעמידים להם אפוטרופוס.

דף קיב:

עין משפט א.

ח"מ סימן קי סעיף ה

ה. ח. יתומים קטנים שנמצאת קרקע שאינה שלהם, ע"פ הטוען שהיא גזל ביד מורישיהם, נזקקים להם ואם נמצאת גזולה מחזירים אותה לבעליה, ולהרמב"ם צריך להעמיד להם אפוטרופוס לטעון ולדון. ט. ה"ה קטן שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה חבירו וכבשה, אין אומרים נמתין לו עד שיגדל ^צ אלא מוצאין אותה מידו ולכשיגדל אם יש לו עדים יביא אותם.

הגה: ודוקא שלא היה לו חזקה בנכסים אלו מאבותיו אבל יש לו חזקת אבותיו אין מוצאין ממנו עד שיגדל.

ע. בב"ק קי"ב ע"א בכר חמוה דר' ירמיה, שאם היה מוחזק בה אין מוציאים אותה מתחת ידו וראיה מבתרא ל"ג ע"א מרבה בר שרשום שהיה נאמן לומר לקוחה בידו. פ. כהרמב"ם בפ"ב הלכה ז' שמקיימים השטר אע"פ שהיתומים קטנים, וכתב ה"ה שיצא לו דין זה להרמב"ם ממ"ש הלכתא מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין בב"ק קי"ב ע"ב, ולא אמר ר' ירמיה שם אית לי שטרא, אלא אית לי סהדי. וכתב הסמ"ע בס"ק י"ז דהמחבר ס"ל כהרמב"ם שמחלק בין טענת גזולה דנזקקין לו ומקבלין העדות בקטנותו ומוציאין מידו, ובין טענת לקוחה דאין נזקקין לקבל עדותו אם לא שהוציא שטר, אע"פ שאינו מקיים, נזקקין לו הבי"ד ומקיימין שטרו ומוציאין מן הקטן. דס"ל דמקיימין השטר בפני הקטן כמו שמקיימין בגדול שלא בפניו. אבל בטור משה טענת גזולה ללקוחה דאין נזקקין אפי' לקיים השטר בקטנותו. ש"ך ס"ק י"ז. צ. דמה שמניחים אותה ביד קטן רק באיכא תרתי, האחד שהיה לקטן חזקת אבותיו, והשני שהוא מחזיק עתה אותה בידו. סמ"ע ס"ק י"ד. ועיין בדברי הש"ך בס"ק ט"ו.

הגה: ביתומים קטנים שמפורסם שהם מזיקין בידיים נזקקין אפי' בעודם קטנים ^ז, וכל שיש ספק בדבר ממתנינים עד שיגדלו וירד איתם לדין.

עין משפט ב. חו"מ סימן קי סעיף ו. עיין לעיל דף קיב. עין משפט כ.ל.

עין משפט ג. חו"מ סימן כח סעיף טו.

טו כג. אין מקבלין עדות ^ז אלא בפני בע"ד ואם עברו וקיבלו שלא בפניו ^ש אין דנין על פיו, וע"כ חוזרים ומגידיים בפני הבעל דין ואפי' אומרים אחרת מקבלים עדותם השניה, ואפי' העידו בפעם הראשונה מתוך ^ח חרם או שבועה.

הגה: כד. י"א ^א דאם נתקבלה עדות שלא בפני בע"ד, כשר בדיעבד, ^ב וע"כ אם הבע"ד אלאם והעדים יראים להעיד לפניו, מקבלים העדות שלא

ק. והיינו שמסלקים אותם, אבל אין משלמין מה שהזיקו בקטנותם כמו שכתבו הטור והמחבר בסי' צ"ו בסעיף ג'. סמ"ע ס"ק ט"ו.

ר. שנאמר והועד בבעליו יבא בעל השור ויעיד על שורו. מקמא קי"ב ע"א וכו"י שם בע"ב. ובשו"ת יבי"א ח"ה סי' ב' העלה דניתן לקבל עדות שלא בפני האשה ע"מ לפטור הבעל ממזונותיה כשהיא מרויחה ומשתכרת, דלפטור עצמו מקבלים שלא בפניה. אבל אם ביה"ד נתן פס"ד המחייב במזונות, ורוצה הבעל להביא עדים לבטל הפס"ד אין לבטלו אלא בפניה.

ש. טור והמרדכי בשם הריב"א דהזמה שלא בפני בעל דין לא הוי הזמה מכתובות כ' ע"א. וכתב הסמ"ע ס"ק מ"ז שבדבר ברור מקבלים שלא בפניו, והוא מסי' ק"י סעיף ט' בהג"ה, ועיין עוד בסי' ק"מ סעיף י'.

ועיין בספר פעמוני זהב שכתב שהמחבר לא חלק על הרמ"א בזה שחוזרין ומגידיים היכא שהעידו בראשונה שלא בפני הבעל דין.

ת. כיון שלא דייקי בעדותם כל כך שלא בפני הבעל דין, הסמ"ע בס"ק מ"ח בשם רבינו מנחם בטור, ושלא בפני בע"ד כחוץ לבי"ד דמי, וכתב בנתיבות בס"ק כ"ט שאם נשבע בבי"ד שלא בפני בעה"ד אפי' שאינו יודע לזה עדות או שפלוגי לזה מפלוגי, אינו יכול להעיד אח"כ בפני בע"ד, שנפסל כבר להעיד לעדות זו.

א. רי"ו נ"ב ח"ב ומרדכי בפ' הגוזל בתרא, וטעמם מדמתירין בחולה בסעיף ט"ז. ומהרש"ל פסק דאפי' בדיעבד פסול, כ"כ הש"ך בס"ק י"ט. ואם הבע"ד מתרה אל תקבלו שלא בפני לכו"ע לא מהני.

וכן להעיד על אשה שזינתה הואיל דלא מועיל לאוסרה על בעלה שלא בפניו, אף להפסידה כתובה לא מהני עדות שלא בפניו, נתיבות ס"ק כ"ו משובת הרמ"א.

ב. היינו כיון שלא מדקדקין בזה כל כך, לכן מקילין ג"כ באלם, כ"כ בסמ"ע ס"ק מ"ט.

בפניו ודנין על פיה.

הגה: כה. י"א דלא אמרו שאין מקבלין עדות אלא בפני בע"ד היינו בדיני ממונות או בנפשות, אבל בקטטות ומריבות שיש לחוש שאם יעידו בפניהם יתקוטטו עם העדים ועם הבעלי דינים בזה תיקנו הגאונים ^ג שמקבלים שלא בפניהם, גם לא יגלו הב"ד מי הם העדים.

חז"מ סימן כח סעיף טז.

טז כו. היה ^ד הבעל דין או העדים ^ה חולים, מקבלים שלא בפניו, ואם העדים רצו ללכת למדינת הים ושלחו לבעל הדין ולא בא, מקבלים ג"כ שלא בפניו. וה"ה אם הבעל דין אינו מצוי בעיר או מצוי ושלחו לו ולא בא בכל זה מקבלין שלא בפניו. וכן במקום שיודע שיפסיד העדים אם ימתינו עד שישלחו על הבע"ד ממקום אחר מקבלים.

הגה: כז. וכל זמן שלא נתקבלו עדים בפניו של הבעל דין, ^י אין תופסין מהנתבע כל זמן שלא יודעים שחייב לו בבירור.

ג. ודוקא שאין ביה"ד רוצים לענוש אחד מהם, רק להשקיט המריבה, אבל אם רוצים לענוש אין לקבל עדות שלא בפניו, כ"כ הרמ"א בדרך שנראה לו.

ד. בב"ק דף קי"ב, ונ"י בשם התוס' שם דבחולה או אינו מצוי בעיר מקבלים אף בלא שלחו לו, וכתב הסמ"ע בס"ק נ"א בדעת הרמ"א דוקא התובע חולה מקבלים שלא בפני הנתבע, אבל לא בנתבע חולה. והטעם דרק בתובע הקלו משום שיאמר אני רוצה להזכיר העדים לכוון את העדות ואם אמות ישתכח כל החוב, לא כן בנתבע שאין הסברא הזו כ"כ הסמ"ע, והכריח בספר פעמוני זהב שזכירה זו לא זכירה גמורה אלא ברמז ע"פ מה שפסק מר"ן המחבר בסעיף י"ד ע"ש. ועיין בסי' ת"ח סעיף א' ובפ"ת ס"ק ב' שם. ועוד כתב הסמ"ע דלדעת התוס' והרא"ש והטור, דגם בחולה בעינן שלחו לו ולא בא, ודלא כמשמעות השו"ע. ואפי' כשיש לחוש שיפלו הנכסים לפני היתומים ולא יוכל לדון עמהם, אין מקבלין שלא בפני הנתבע, שאומרים לו מזלך גרם כ"כ בסמ"ע, וי"א דכל ששלחו לו ולא בא מקבלים עדות שלא בפניו אפי' הוא הנתבע.

ה. בחולה אין צריך לשלוח אחריו, דאין זה תלוי באדם. אבל ברוצים לילך למדינת הים שולחין אחריו, שאולי אין הדבר נחוץ כ"כ ויבוא, נתיבות ס"ק ל"א, וכן במקום שיודע שיפסיד העדים אם ימתינו עד שישלחו על הבע"ד מקבלים, אף שיש חולקים, וכן נוהגים כ"כ הרמ"א בסעיף י"ז.

ו. בסמ"ע ס"ק נ"ב, וכמו שכתב הטור והמחבר בסי' ע"ג. ורק שיודעים שברור שחייב לו, כגון שיש בידו שטר, ויש לחוש שיכלה ממנו קודם שיגיע זמן הפרעון.

מז. * כח. התחילו כבר ז' לטעון בבי"ד, או שהב"ד קבוע בעיר שצריך לדון לפנייהם, מקבלים העדים אפי' שלא בפניו אם שלחו עליו ולא בא.

עין משפט ד.ה.

חור"מ סימן כח פעיף מז

עיין בסעיף הקודם

עין משפט ו.

חור"מ סימן יד פעיף א

א. שני בעלי הדין ח' שאחד אומר נלך לביה"ד הגדול ואחד אומר נדון כאן, כופין אותו ודן בעירו.

ב. אם אחד מבעלי הדין אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנתוני שמא טעיתם, כותבים ט' ונותנים לו, ואח"כ מוצאים ממנו י' מיד מה שחייבו אותו.

ג. בלוח ומלוה וכן בנגזל או ניזק שיש להם עדות או ראייה לדבריו אם אמר נלך לביה"ד הגדול, כ' שומעין למלוה, וה"ה לנגזל ולניזק, ל' וכופין הצד שכנגד ללכת אחריו, אבל בטענות שותפין או טענות שווים

ז. כך פירש הנתיבות דברי הרמ"א אם פתחו לו בדינא, וצריך לדון בפני אותם דיינים היינו קבועים בעיר שם. וכל זה בדיני ממונות, ולא בדברים הדומים לנפשות כגון דיני גיטין וקידושין שדינם כנפשות, וכמו שכתב הר"ן. וכ"כ בספר שבות יעקב ח"ג סי' קי"ט. ח. ולדעת הרמב"ם היינו אם הנתבע אומר כן אבל לתובע שומעין אם יש רגליים לדבר לטענותיו ללכת לביה"ד הגדול. רמב"ם פ"ג, ומסנהדרין דף ל"א ע"ב מרב ספרא אמר ר' יוחנן. והשו"ע העתיק לשון הרמב"ם דאינו מחלק בין ביה"ד הגדול לבית הועד שהוא מקום קיבוץ חכמים. אבל התוס' והרא"ש מחלקין וס"ל דעל בית הועד אמרו בגמ' דשומעין לתובע האומר לילך שם כשיש רגליים לתביעתו, ואין שומעין לנתבע האומר כן. אפי' שהנתבע אומר שאני אתן לו כל הוצאותיו. אבל באומר לביה"ד הגדול שומעין גם לנתבע מ"מ בזמן הזה אין נוהגין לכפותו. סמ"ע ס"ק א'.

ט. פ' דאין צורך לכתוב לו טעמים וראיות אלא הטענות. וכאן מיירי שדנים אותו בעירו ע"י כפייה, וע"כ כותבין לו, כ"כ בסמ"ע ס"ק ב'.

י. ואם יביא כתב מביה"ד הגדול, שטעו יחזירו לו מה שהוציאו מידו. סמ"ע.

כ. כך פירש הסמ"ע את דברי השו"ע בסעיף א' ד"ה במה דברים אמורים ע"ש.

ל. והיינו כשאין המלוה הולך בלא"ה לשם, אבל אם הולך לשם המלוה בלא"ה, גם הלוה כופה למלוה. כ"כ המהרי"ק. ועיין בש"ך ובקצות ס"ק א'. וכיום אין נפ"מ כי אין לנו בי"ד הגדול כמש"כ הרמ"א.

מ אין שומעין לאחד להכריח חבירו ללכת איתו לביה"ד הגדול, אלא דן עמו במקומו או נשבע ונפטר, וה"ה **ב** בזמן הזה שאין ביה"ד הגדול. וי"א דבי"ד חשוב שבכל דור הוי בי"ד הגדול.

הגה: ד. נתבע יכול לדחות חבירו מלדון עמו **ב** עד שלושה ימים, אבל **ע** אורח שתובע לבני העיר צריך לדון עמו מיד ולא יכולים לדחותו, וה"ה בני העיר שתובעים האורח דנים אותו מיד.

הגה: ה. התובע הולך אחר **ב** הנתבע אם הנתבע בעיר אחרת, אע"פ שבעיר התובע בי"ד יותר גדול ואפי' לנתבע יש מעות בפקדון בעיר התובע, **ז** אא"כ יכול לעכב את מעותיו ואז **ק** מודיעים לנתבע ודנים במקום שמעותיו שם.

הגה: ו. אם יש לו תביעה נגד בנו, **י** צריך הבן לילך אחר אביו אף שהוא

מ. ודעת הטור בשם ר"ת הביאו הרמ"א דאין חילוק וכל אחד גם בטענות שוות יכול לכופף חבירו ללכת לביה"ד הגדול, אבל היום נהגו כל זמן שיש בי"ד בעירו אין אחד יכול לכופף כי אין לנו עכשיו בי"ד הגדול מהרי"ק.

נ. אבל אם יש חכמים גדולים מומחים ורבים או במקומות שיש תלמידים שאינם כמותם אם אמר המלוה נלך לפלוני ופלוני הגדול ונדון לפניו, כופין את הלזה והולך עמו.

ס. והסמ"ע בס"ק י"ב כתב דוקא בנותן קצת אמתלא לדחייתו אז שומעין לו עד יום ג' כדינא דגמ', והטעם דלמא אניס ליה, אבל כשהוא בעיר מנדין אותו ביום הראשון.

ע. מרדכי בשם מהר"ש ברמ"א. ומהרי"ק בשורש י"ד.

פ. מגמ' בבא קמא דף מ"ו ע"ב מאן דכאיב ליה וכו'... ובשו"ת יביע אומר חו"מ ח"ז סי' ד' העלה דהגם שהאשה הולכת אחר בעלה מ"מ בי"ד יש לו להתחשב בה אם יש לה

ילדים קטנים ואינה יכולה לעזוב אותם לבדם ולקיים הדיון במקומה עיי"ש.

צ. פירוש שהדין נותן שיכול לעכב לו מעותיו קודם שירד עמו לדין כמ"ש בסי' ע"ג כגון אם לא יעקלם יפזרם הנתבע ולא יפרע לו, או לא יוכל להביאו למשפט. סמ"ע ס"ק ט"ו.

ק. ומהרי"ק כתב דנשתרוב המנהג לעקל המעות של הנתבע בכל מקום שהם, ולפ"ז היה נראה דצריך אז לדון עמו שם עם הנתבע ג"כ בכל מקום שעיקלו, מיהו מדברי הרמ"א בסי' ע"ג סעיף י' לא משמע הכי, סמ"ע ס"ק י"ז. ועיין בסי' ע"ג מתי יכול לעכב מעותיו ואז דנים במקום שמעותיו שם, והוא מת"ה סי' ש"ה.

ר. מיור"ד סי' ר"מ סעיף ח'. ע"ש. ואם האשה צריכה ללכת אחרי בעלה גם כשהיא תובעת כמו בבן אחרי אביו, העלה בשו"ת יבי"א ח"ז סי' ד' דאם נישאת בעירו וגרה עמו זמן מה, ואח"כ עזבה לבית אביה לעיר אחרת, צריכה לבוא ולהתדיין במקומו. מ"מ בגלל

הנתבע.

הגה: ז. עשיר ^ש מוחזק אלם בעירו מוצאין אותו לדון בעיר אחרת, אף שהוא הנתבע ואפי' שהבי"ד שבעירו של הנתבע יותר גדול.

עין משפט ז. חו"מ סימן מו פעיף ה

ה. מקיימין השטר אפי' ^ה שלא בפני בע"ד, ואפי' עומד וצווח מזויף הוא ואל תקיימוהו, אין שומעין לו.

ו. אע"פ שהשטר מקויים, צריך שיכירו חתימת שני העדים ^א או ב' מהדיינים, ואם לאו אין לו דין קיום. אבל עצם הדבר שמקויים קל יותר למצוא מי שיכיר חתימת העדים או הדיינים.

עין משפט ז. חו"מ סימן צח פעיף ד

ה. ד. טען הלוח שטר זה שנתקיים בפניכם מזויף הוא, ומבקש להביא ראיה לבטל השטר, ואומר שהעדים במקום פלוני והם פלוני ופלוני, אם נראה לדיינים ^ב שיש ממש בדבריו, קובעים לו זמן ^ג להביא עדיו,

הילדים הקטנים הבעל חייב להתדיין במקומה. וכן אם הנתבע ת"ח כלפי התובע העלה שם דרך ברבו מובהק התלמיד הולך אחר התובע וכדין בן שהולך אחרי אביו. ^ש וה"ה אם אינו אלם רק שהוא גדול בחכמה ומעלה או שרוב בני העיר סרים למרותו יכול הנתבע לומר שרוצה לדון בעיר אחרת, כ"כ הכנה"ג הביאו הנתיבות בחידושים ס"ק י'.

^ת ובכתב יד הלוח שצריך קיום מן התורה אין מקיימין אלא בפני הלוח כ"כ הש"ך ס"ק י'. וסיים וכדומה לי שנהגו להקל לקיים אפי' כת"י הלוח שלא בפניו, אבל במקום שלא נהוג אין להקל. ובפעמוני זהב העלה דגם בכת"י מקיימים שלא בפני הלוח ע"ש. ^א וכתב הש"ך בס"ק י"א דוקא כשחתומים עליו ג' דיינים מספיק בהכרת חתימת ב' הדיינים מהם.

^ב רמב"ם בפכ"ב ממלוה הלכה ב'. שהרי מקיימין שטר אפי' שלא בפני הלוח ואפי' בפניו ועומד וצווח והוא מקמא קי"ג ע"ב. וכתב ה"ה שהרמב"ם מפרש הגמ' הנ"ל שמקיימין השטר ואף גובין בו אפי' עומד הלוח וצווח אם לא שמבקש זמן להביא עדים לבטלו. ^ג ושיעור הזמן לפי ראות עיני הדיין כמה צריך לו, והטור כתב גם בזה ל' יום ופירש הסמ"ע בס"ק ז' דבריו דהיינו רשאיין ב"ד יכולים לשער כמה זמן הוא צריך וזהו שכתב הרמ"א ומן הסתם ל' יום כלומר כשלא יודעים כמה זמן צריך.

ואם נראה להם שאין בדבריו אלא עלילות דברים, אומרים לו בי"ד שלם ואח"כ אם יהיה לך ראייה יחזיר לך, אם לא שהיה המלוה אלם ויש חשש שאינו יכול להוציאו מידו בחזרה כי אז בכה"ג מוציאים מיד הלוח ומניחים אותו ביד שלישי^ד.

הגה: מן הסתם נותנים לו ל' יום להביא ג"כ ראייה לבטל השטר.

ח"מ סימן צח סעיף ה

עין משפט ט.י.

ה. קבעו לו זמן ללוה להביא ראייה ולבטל השטר, והגיע הזמן ולא בא, ממתינים לו שני חמישי ושני, ואם לא בא כותבין עליו פתיחה ומשמתין אותו והוא בנידויו תשעים יום^ה, עברו צ' יום^ו ולא בא בי"ד כותבין עליו שטר אדרכתא^ז ומתירין לו נידויו, אבל אין כותבין עליו אדרכתא עד ששולחין עליו ומודיעים אותו^ח אם הוא קרוב לבית דין יום אחד, וי"א שני ימים^ט, ואם רחוק יותר מזה א"צ להודיעו.

ח"מ סימן צח סעיף ו

עין משפט כ.ל.

ו. במה דברים אמורים שהיה הלוח כל הצ' יום משתמט ואומר עכשיו אביא ראייה ואבטל השטר, אבל אם אמר איני בא לבי"ד, הרי זה

ד. מגמ' שם, וכ"כ הב"י מבה"ת דאם יש ממש בדברי הלוח והמלוה אלם, נותנים לו מתחילה צ' יום ואין מוציאים מהלוח כלום עד שיגיע הזמן. סמ"ע ס"ק ח'. וכתב הש"ך בס"ק ג' דמשמע מדבריו שהצ' יום נותנים לו מיד כשטוען מזויף ולא נראה דצ' יום נותנים לו אחר שנתנו לו ל' יום קודם כתיבת האדרכתא דאל"כ דברי בעה"ת יהיו נגד הש"ס, ובתומים ס"ק ו' כתב שדברי הסמ"ע טעות סופר היא שעיקר הזמן הוא לפי ראות עיני בי"ד, נתיבות בחידושים ס"ק ב'.

ה. מקמא קי"ב ע"ב, ודוקא כאן שטען שהשטר מזויף, אבל בחוב ברור מבואר בסי' ק' סעיף א' דאין נותנים לו זמן רק ל' יום סמ"ע ס"ק י"א. ופי' שטר פתיחה היינו שטר נידוי.

ו. לדעת הסמ"ע בס"ק י"א שלאחר ל' יום חוזרים על הנידוי ולאחר שישים יום מחרימין וכ"כ בתומים והנתיבות ס"ק ד'.

ז. פי' שטר שבי"ד כותבין לו ומדריכין אותו שיפרע מנכסי הלוח חובו.

ח. טור בשם הרמב"ם.

ט. שם בגמ' קמא קי"ב ע"ב.

מיד ^ז כותבין עליו אדרכתא בין על הקרקעות בין על המטלטלין ^ז.
וכן אם השטר על הפקדון ^ז אין ממתנינים לו צ' יום אלא כותבים
אדרכתא מיד.

עין משפט מ.

ח"מ סימן צח סעיף ז

ז. בסוף צ' יום שכותבים האדרכתא זה רק על הקרקעות ^ז אבל לא על
על המטלטלין ^ז אם הוא ממשיך לומר שיביא עתה ראיה לבטל
השטר, דאם יורידו המלוה למטלטלין שלו שמא יאכל אותם ולא יהיה
לו מהיכן להחזיר אחר שזה יביא ראיה לבטל השטר. ואפי' יש למלוה
קרקע שיכול הלוח לגבות ממנה בחזרה חוששין שמא תפחת או תלקה
בשדפון.

ח. אף שאין כותבין אדרכתא על המטלטלין גם אחרי צ' יום באומר
עדיין יש לי ראיה לבטל, מ"מ נותנים המטלטלין של הלוח ביד
שליש ^ז ונותנים לו עוד זמן הראוי לבי"ד ^ז ואם לא יביא עדים לבטל
השטר נותנים אותם ביד המלוה.

עין משפט נ.ס.

ח"מ סימן צח סעיף ה

עיין לעיל עין משפט ט.י.

י. ואפי' הל' יום הראשונים אין ממתנינים מאחר שמסרב מלבא, סמ"ע ס"ק ט"ו.
כ. עיין בסעיף ז' בשו"ע שמביא דעל המטלטלין אין כותבין, ששם לא אמר שאיני בא.
ל. וכאן הטעם מפני שלא ניתן להוצאה, אבל במלוה שניתנה הוצאה ועלה על דעת המלוה
שלא יושב אליו כל זמן שירצה ע"כ נותנים לו זמן.
וכתב הסמ"ע בס"ק ט"ו דגם בפקדון נותנים לו ל' יום הראשונים מאחר שטוען שיש לו
ראיה לבטל שטר הפקדון, והלשון בשו"ע "וכן" לאו דוקא שמורה שאין נותנים לו כלל.
מ. ואין להמנע משום החשש שמא תלקה שהרי גם אם היתה נשאת בידו היתה לוקה
במכה זו שבאה מן השמים, סמ"ע ס"ק י"ז.
נ. רמב"ם שם הלכה ה' מגמ' קמא קי"ב ע"ב.
ס. טור בשם הגאונים.
ע. ושבט ויו"ט הוי בכלל הזמן אע"פ שאינו יכול לעשות דבר בהם כ"כ בשלטה"ג בב"ק
שם, ובבאר היטב כתב שהכל לפי ראות עיני הדיין שאם נתן לו ג' ימים וזה בע"ש ודאי
שהג' ימים מתחילים אחרי שבת או יו"ט, ע"ש.

עין משפט ע.פ.

ח"מ סימן ה פעיף ה

ה. יא. אפי' בשליח בי"ד אסור לנהוג בו קלות ראש, והמצערו בי"ד רשאים להכותו ^פ מכת מרדות. והוא נאמן כשניים להעיד שביזהו כדי לנדותו.

הגה: יב. שליח בי"ד אין בו ^צ איסור לשון הרע, והשליח עצמו יכול לעשות דין במסרב לבוא לדין ^ק להכותו, ואם הזיקו עי"ז פטור.

ח"מ סימן יא פעיף א

א. הזמנה לדין ^ר נעשית ע"י שליח בי"ד, בשם שלושת הדיינים. פעם ראשונה, שניה ^ש ושלישית. ואם לא בא בפעם השלישית מנדים אותו למחרתו.

א. ב. הלך בי"ד למקום אחר ביום שקבעו לו, ^ה הולך אחריהם ואם לא הלך מנדים אותו.

פ. ודוקא אם ישנם עדים שציערו או ביזהו, אבל בלי עדים נאמן רק לנדותו ואע"פ שזה חמור יותר ממכות כ"כ הסמ"ע. ועיין בקידושין י"ב ע"ב מהא דרב מנגיד. ובשליח של דין יחיד שקיבלוהו עליהם אם יש לו דין שליח בי"ד עיין בספר פעמוני זהב (אנקאוה) מה שהאריך בזה ובפשטות לדברי הסמ"ע בסי' ג' ס"ק ז' מועיל ויש לו דין שליח בי"ד. ^צ נלמד בגמ' בפ' אלו מגלחין ממש ששאלוהו האנשים ההם תנקה לא נעלה, וידע משה שסיפרו לו השליחים, סמ"ע. ועיין בספר פעמוני זהב מה שמקשים העולם ע"ז ומה שתירץ.

ק. ואפי' שבידו להציל בענין אחר כ"כ הסמ"ע, אולם הר"ן בפרק המניח חולק עיין פ"ת ס"ק ו'.

ומש"כ דאם הזיקו פטור הוא מרי"ו נתיב ל"א חלק ב' ונ"י ריש פרק המניח ועיין עוד בשו"ע סי' י"א.

ר. מבב"ק דף קי"ג ע"א ושכר ההזמנה משלם המלוה-התובע. כ"כ בש"ך.

ש. אמנם חולה דאנוס היה שלא בא בפעמים הראשונות שאני. וזה הדין דהזמנת ג' פעמים במי שהיה בכפרים ונכנס ויוצא די"ל שהיה לו אונס בשתי הזמנות ראשונות, אבל בידוע שנמצא בכפר שבועיים או שלוש. קובעים לו פעם אחד בזמן הידוע ואם לא בא מנדים אותו למחרתו כ"כ בסמ"ע. וכן במצוי בעיר קובעים לו רק פעם אחת, והנתיבות כתב בס"ק ד' דהאידנא נוהגים דאפי' לאנשי אותה העיר אין מנדין אותו עד לאחר שלושה הזמנות.

ואפשר שע"ז סומכין היום בבתי הדין שאין מוצאין ג"כ כתבי סירוב אלא אחר ג' פעמים. ת. כך כתב הב"י והביאו הרמ"א.

עין משפט ז.

חור"מ סימן יא סעיף ד

ד. יב. מי שכתבו עליו שטר נידוי על שלא בא ואמר שיבא, אין קורעין עד שיבא, אבל אם כתבו עליו בגלל סרבנות ^א והסכים לבא, קורעין מיד ומשלם שכר הסופר.

הגה: יג. מי שכתבו עליו סרבנות לדין, וטוען שלא שמע ^ב אינו כלום, דלמעשה בי"ד יש קול.

עין משפט ק.

חור"מ סימן יא סעיף ג

ג. י. אם הנתבע ^ג בעיר והלך השליח ולא מצאו, אין ^ד קובעין לו זמן עד שהשליח יאמר לו. ואם היה בכפר ודרכו לבוא באותו יום, אומר השליח אפי' לאחד השכנים אפי' אשה, שיודיעו לו שבי"ד מזמינים אותו, ואם לא ^ה בא מנדים אותו ^ו לערב.

ג. יא. אם דרכו של הנתבע לעבור על מקום בי"ד, בזה אין סומכין על השכנים שהודיעו לו אלא צריך עד שיודיעו השליח בעצמו.

הגה: וכן בעיר אין סומכין על השכנים, שמא שכחו ולא אמרו לו.

א. היינו הסכים לעשות ציווי בי"ד ותולין שטרם אחר זוזי כ"כ הסמ"ע. וכתב הב"ח דאם לא קרעו לא בטל השמתא, והביא שם ראייה לזה.

ב. ממדכי ריש פרק שני ד"ג.

ג. מדינה פירושו עיר וכן לשון הרמב"ם, ובב"ק קי"ב ועיין באר הגולה.

ד. אין קובעין לו על סמך השכנים שיפגשו השליח ויאמרו לו, כ"כ הש"ך.

ה. אע"פ שלא חזר השליח ואמר לבי"ד עשיתי שליחותי, כ"כ הטור דחזקה אדם עושה שליחותו.

ו. בסמ"ע כתב הגם שהשו"ע שינה לשונו מסעיף א' ששם כתב למחורתו מ"מ האמת זה בערב אותו יום כשהתחיל לילה שזה יום מחר, ורבותא השמיע דבכל מקום היינו לילה של אותו יום.